

O‘TKIR XOSHIMOVNING “IKKI ESHIK ORASI” ASARI TALQINI

Abduhamidov G‘iyosjon, Yangiboyeva Shahlo

*Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika
Universiteti 22/13 guruh talabalari*

Qayumova Nodira Zaynitdinovna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Turizm fakulteti tyutori

Annotatsiya: Ushbu maqolada adabiyot fanidagi eng ko‘p o‘qiladigan asarlardan biri “Ikki eshik orasi” haqida so‘z yuritiladi.

Kalit so‘zlar: O‘zbek yozuvchisi, mahorat, tasvirlash, aklantirilgan, obrazlar, urush voqealari, tajribali yozuvchi, personaj.

Kirish:

Ikki eshik orasi“ — o‘zbek yozuvchisi O‘tkir Hoshimov qalamiga mansub roman. Asar O‘tkir Hoshimov merosining asosiy o‘rinlardan birini egallaydi. Asarda insonlar taqdiri va inson umrining murakkabligini mahorat bilan tasvirlangan. Adib, birinchi navbatda, tinchlikka rahna solgan urushni tilga oladi. Ayniqsa, urush voqeligining har bir ota-ona qalbini jarohatlagani, ko‘ngillariga ozor yetkazgani romanning umuminsoniy pafosini tashkil etadi. Adib qalamga olgan obrazlari oddiy odamlarning fazilatlarini — mardligi, matonati, vatanparvarligi va sabr-bardoshini haqida so‘zlaydi. Tajribali yozuvchi roman hodisalarini teran o‘rgangani uchun har bir epizod o‘quvchini qalbiga jiddiy ta‘sir qiladi. Asarda tasvirlangan hayot manzaralari, insonlararo munosabatlar shuningdek, yozuvchining o‘ziga xos badiiy uslubi juda tabiiy hamda samimiyligi bilan ajralib turadi. Yetti qism, qirq yetti bobdan tarkib topgan roman kompozitsion qurilishi jihatidan ham o‘ziga xosligi bilan ajralib turadi. Undagi voqea-hodisalar bayonida qatnashgan to‘qqizta personaj hikoyalarini adib bir-biriga ustalik bilan bog‘lagan.

Muhokama: O‘tkir Hoshimovning “Ikki eshik orasi” romani asosan urush yillari qiyinchiliklari, front va front orti azoblari, muhabbat va nafrat, ochlik va qahatchilikni turli qatlam vakillari tilidan mahorat bilan yoritib bergan asardir. Yozuvchi asardagi voqealarni kichkina bola nigohidan tortib to‘qari insonlar dunyoqarashigacha har

birining “men”iga kirishib yozadi. Bola tilidan so’zlaganda kichkina Muzaffarning dunyosiga, ayol his-tuyg’ularini tasvirlaganda Robiya, Ra’no, Zuhra kelinlarning dunyosiga aylanadi.

Mana shu personajlarni yanada oydinroq aks etishda asarda folklarning o’rni juda katta. Bilamizki, bolalar dunyosini turli o’yin qo’shiqlari, tez aytishlar, tegishmachoq, chorlama va masxaralamalarsiz tasavvur etish qiyin. Muallif asarda Muzaffardagi sho’xlik, qiziquvchanlikni sinfdoshi Munavvarga qarata aytgan masxaralama orqali tasvirlaydi: “-Bilasanmi sen kimsan: Minavarsan! Minavar, Minavar cho’ntagingda nima bor? Sichqonning ini bor, kalamushning dumi bor! Dumingni bir ko’rsat!” [1,415-b] Yoki ma’lum bir guruhga qarata aytiladigan sof bolalik raqobatlari 17-bobda 1-sinf o’quvchisi Muzaffar Shomurodov hikoyasida namoyon bo’ladi. “Tanaffusda 2-sinf bolalari bizni masxara qilishadi. Hammasi baravar qarsak chalib ashula aytadi

Birinchi chol, otga beda sol,

Oting yemasa, chaynab sol.

Avvaliga alam qilib yurdi-yu

Ma’suda opa bizni yupatdi:

-O’zlariyam bultur birinchi chol edi, qo’yaveringlar! O’shandan buyon tanaffusda ikkinchilar bilan o’ynamaymiz...” [1,250-b] O’tkir hoshimov bolalar dunyosini ochib berishda faqat holat tasviriga emas, balki ularga xos soddalikka asoslangan folklarga murojaat etadi. Yozuvchi asarda chinakam ma’noda o’zbek xalqi urf-odatlarini yoritgan. Jumladan chaqaloqni beshikka belash marosimining tasvirlanishi o’zbeklarda chaqaloqqa e’tiborning naqadar kuchliligidan, uni turli ins-jinslardan, har xil ko’zlardan saqlash maqsadida qilinganidan dalolatdir. Qolaversa, ushbu marosim odatlari xalqimizning azaldan totemlarga, animizmga ishonishlarini yaqqol ko’rsatadi.

“Ammam xokandozda tutab turgan isiriq ko’tarib kirdi. Harsillab nafas olganча allanimalar deb pichirladi, beshik atrofida xokandozni aylantirdi. Lazakat xola piyolaning og’zicha keladigan kulchani beshik boshiga qo’ydidida, ustiga yostiқchani tashladi” Isiriq o’zbeklarda turli balo-qazolardan asrovchi o’simlik sifatidatutatilgan.

Qolaversa, tibbiyot nuqtai nazaridan ham ushbu o'simlikning turli viruslarga qarshi eng yaxshi dori ekanligi aniqlangan. Non esa chaqaloq beshigini turli ins-jinslardan asragan, bolaning rizqi butun bo'lishini istagan yaqinlari uni yaxshi niyatda boshi ostiga qo'yishgan. "Lazakat xola ukamni asta ko'tarib, negadir beshikka ko'ndalang yotqizmoqchi bo'ldi

-Qayoqqa yotqizay! - deb so'radi baland ovozda.

-Shu yoqqami? Xotinlar chuvillashib ketishdi.

-Yo'q! Yo'q! Lazakat xola endi ukamning oyog'ini yostiq tomonga aylantirib yotqizmoqchi bo'ldi

-Buyoqqami?

Xotinlar kula-kula battar chuvillashdi. Yo'q!-Yo'q!

Iye, Lazakat xola qanaqa o'zi! Yostiq qayerdaligni bilmaydi-mi? Ukam yig'lab yotibdi-ku, bular kuladi-ya! Endi jahlim chiqib turgan edi, Lazakat xola nihoyat chaqaloqni qanaqa yotqizish kerakligini "tushundi". Ukamni to'g'ri yotqizdi

-Bu yoqqami?

-Ha, ha!-Xotinlar qiy-chuv bilan tasdiqlashdi.

-Shu yoqqa!

Lazakat xola oyoq-qo'llarini pitirlatib yig'layotgan ukamni chaqqonlik bilan beshikka bog'ladi-da, duo qildi:

-Iloyo umring uzoq bo'lsin. Baxtli bo'lg'in! Insofli tovfikli bo'l. Mehnatkash bo'l!"

Yozuvchi tasvirlagan chaqaloq belash marosimi asar sujetiga biror burilish yoki o'zgartirish kiritmagan bo'lsada u o'zbekona mentalitet iforini taratib turadi, asar mazmunini bezaydi. Muallif o'z dunyosi, atrofidagi "Sfera"dan chetga chiqmaydi. Qaytanga oddiy xalq hayotini ko'rsatib beradi. Bundan tashqari asarda to'y marosimlari, sovchilikka borish udumlari, yor-yorlar, qochirimlar, qolaversa, motam qo'shiqlari ham mavjud bo'lib bu nafaqat bugungi avlodlarga, balki keyingi avlodlarga ham an'anaviy, ham milliy o'zlikni anglashni o'rgatadi, xalq og'zaki ijodida saqlangan boy tarix haqida qimmatli ma'lumotlar beradi.

Xulosa:

Xulosa sifatida shuni aytishim mumkinki, asarda urush va urushdan keyingi yillardagi qishloq hayoti, urushning jamiki og'irliklarini, marhumlarini Azamat yelkasida ko'targan, o'zi yemay barchasini jangchilar og'ziga tutgan fidoyi dehqonlar jasorat madh qilingan. Nikoh kechasini ertasigayoq kuyovini jangga jo'natib, o'zlari kelinlik liboslarini ish kiyimiga almashtirib og'ir va mashaqqatli mehnatlari, ota o'rniga ketmon ko'tarib dalaga chiqqan go'daklar, o'g'li o'rniga yer chopgan chol-u kampirlar ko'z o'ngingizda paydo bo'ladi. Siz ularning ovozini eshitasiz. Ularning qaddini tik ushlab turgan kuch g'alabaga ishonch edi. Urush yillarida chol-kampirlar ko'zlari nigoron bo'lib jigargo'dshalarini tonggacha duo qilib chiqqanlari ko'z oldingizga keladi... Shu o'rinda ijodkorning mashhur jumlasini aytmoqchiman "Hamisha bir orzu bilan yashayman. Shunaqa kitob yozsangki, uni o'qigan kitobxon hamma narsani unutsa, asar qahramonlari hayoti bilan yashasa. Kitobni o'qib bo'lgan kuni kechasi bilan uxlolmay, to'lg'onib chiqsa. Oradan yillar o'tib asarni qo'lga qayta olganida tag'in hayajonlansa, yangi ma'nolar topsa. Eng katta orzuyim shu... " deb yozadi sevimli adibimiz, O'zbekiston xalq yozuvchisi **O'tkir Hoshimov**.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Hoshimov, O'. (2009). Sakkizinchi mo'jiza. Toshkent.
2. Boltaboyev, H. (2011). El sevgan adib. Toshkent.
3. Dusenboyev, O. "Ikki eshik orasi" romani haqid.
4. Sharafiddinov, O. "Ikki eshik orasi" romani haqida
5. Ahmad, Said. "Ikki eshik orasi" romani haqida
6. Холикова, Н. (2020). Узбек мумтоз адабиётида хотин-кизлар образининг бадий тадрижи (Ширин образи мисолида). Academic research in educational sciences, (3).
7. Kholikova, N. D. (2020). The genesis and poetic evolution of character Shirin. Alisher Navoi and the XXI century.